

УДК 334.06

ТАРАСЮК А.В.

к.е.н., доцент кафедри економіки, підприємництва та економічної безпеки, Херсонського національного технічного університету, e-mail: tarasiuk29@gmail.com ORCID ID: 0000-0001-7765-502X

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА ХЕРСОНЩИНИ

Мета. Стаття присвячена вивченню особливостей застосування соціального підприємництва в умовах повоєнного відновлення економічного середовища Херсонщини, та дослідження його впливу на соціально-економічний розвиток регіону. Визначення ефективних напрямків підтримки та розвитку соціальних підприємницьких ініціатив. **Методика.** В ході дослідження було використано абстрактно-логічне узагальнення. **Результати.** Проведене дослідження дозволило встановити особливості застосування соціального підприємництва на Херсонщині в умовах повоєнного відновлення і розбудови економічного середовища. На основі проведеного аналізу вказано на можливість вирішення соціальних проблем суспільства застосовуючи інноваційні підходи до бізнесу в соціальному підприємстві. Дослідження дало можливість встановити, доцільність застосування соціального підприємництва як комплексного вирішення соціально-економічних проблем регіону, можливості додаткового залучення прямих інвестицій. **Наукова новизна.** Полягає у використанні соціального підприємництва для комплексного вирішення конкретних соціально-економічних проблем повоєнного відновлення Херсонщини. **Практична значимість.** Результати та висновки дослідження можуть бути використані при складанні державних програм повоєнного відновлення та регіонального розвитку

Ключові слова: соціальне підприємництво, соціально-економічні проблеми, перспективи розвитку

Постановка проблеми

В умовах широкомасштабної війни, яка триває понад два роки, соціальна сфера, як і вся Україна, стикаються з надзвичайними викликами. Особливої уваги заслуговують регіони де ведуться активні бойові дії, пошкоджено значну частину соціально-економічного потенціалу. А соціальні проблеми загострилися і потребують якнайшвидшого вирішення. Реалії воєнного часу вимагають нових підходів до реалізації соціальної політики. Найбільш перспективним для України, за сучасних обставин, може стати соціальне підприємництво.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Економічним питанням діяльності соціального підприємництва присвячені праці Баранова О., Белова Д., Богдана О., Форкоша Е., Овсянюк Бердадіна О., Долуди Л., Назарука В., Кірсанова Ю. Проте в умовах невизначенності зовнішнього середовища і поглиблення соціальних проблем виникає необхідність в додаткових комплексних дослідженнях проблем розвитку соціального підприємництва, особливо у регіонах, які значно постраждали в ході воєнних дій.

Формулювання мети статті

Метою дослідження є аналіз особливостей застосування соціального підприємництва в умовах повоєнного відновлення економічного середовища Херсонщини, та дослідження його впливу на соціально-економічний розвиток регіону. Визначення ефективних напрямків підтримки та розвитку соціальних підприємницьких ініціатив.

Виклад основного матеріалу дослідження

Соціальне підприємництво для України набуває особливої актуальності. В умовах, коли активні воєнні дії на території України продовжуються, втрачено частину економічного потенціалу, держава послідовно провадить численні реформи у різних сферах, спрямовані на стабілізацію економіки і підтримку економічних суб'єктів. Значна частина населення в працездатному віці

вимушена була шукати прихистку в інших країнах, або переміститися в більш безпечні регіони, значно збільшилась і продовжує зростати кількість людей з інвалідністю. Застосування соціального підприємництва в Україні, яка зазнала значних втрат, актуальне та вимагає додаткових досліджень.

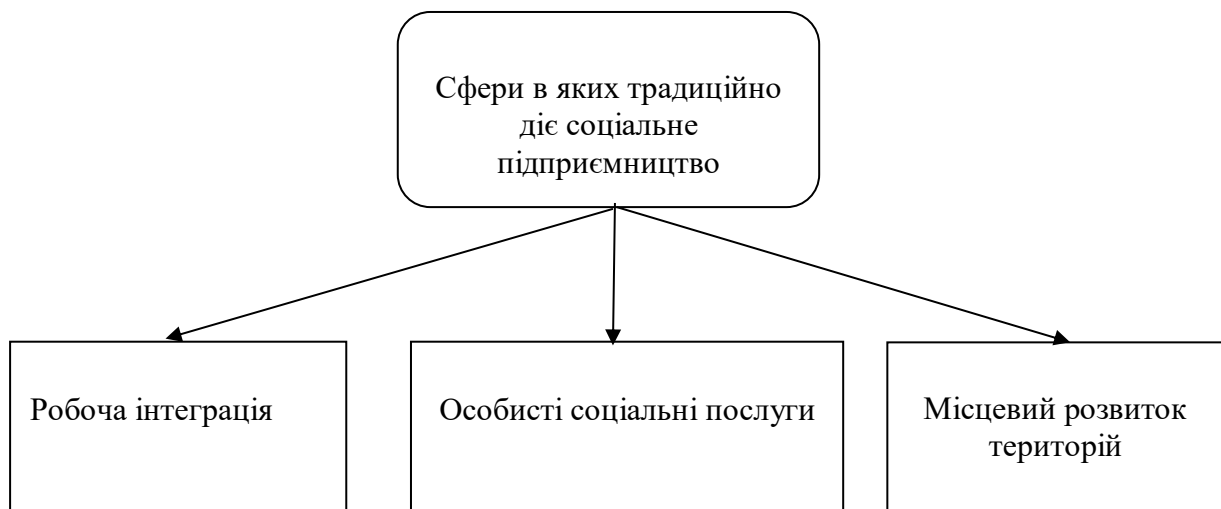
Як показує аналіз, соціальне підприємництво є значним ресурсом у вирішенні багатьох проблем, особливо в умовах полікризи (одночасного загострення проблем економічного, соціального, екологічного характеру), яка стала викликом як для України в цілому, так і окремих регіонів. Саме тому соціальне підприємництво, може стати основою для післявоєнної відбудови та розвитку Херсонщини.

Оскільки соціальні підприємці впроваджують інноваційні підходи і технології для вирішення соціальних проблем, розробляючи нові продукти, послуги та моделі бізнесу, вони сприятимуть ефективному вирішенню соціальних завдань. Наразі Україна отримує підтримку від міжнародних організацій, які активно заохочують розвиток соціального підприємництва. Це виражається у виділенні грантів, організації конкурсів та заходів, а також створенні спеціальних програм та інкубаторів для соціальних підприємців. Останніми роками спостерігається зростання зацікавленості інвесторів у соціальні стартапи та проєкти в Україні. Інвестори усвідомлюють потенціал соціального підприємництва не лише для досягнення фінансового прибутку, а й для створення позитивного соціального впливу.

Вивчення досвіду соціального підприємництва у Європі, де соціальне підприємництво широко застосовується в господарській діяльності і на сьогодні функціонує понад два мільйони таких підприємств (що складає 10% від загальної кількості підприємств), на яких зайнято понад 11 мільйонів співробітників (біля 6% працюючих осіб у регіоні), свідчить про високу ефективність використання цього методу господарювання для регіонального розвитку [3, 6].

Аналіз результатів діяльності соціального підприємництва дав підстави Європейській комісії виділити основні сфери, в яких традиційно діють соціальні підприємства і вони надзвичайно актуальні для України (рис. 1.):

Перший напрям це робоча інтеграція. Тобто підготовка та інтеграція людей з обмеженими можливостями та тимчасово безробітних. В результаті активних бойових дій значна частина економічно активного населення України, а особливо Херсонщини, евакуювалась. На місцях, в основному, залишилися люди пенсійного віку, та значна кількість людей з інвалідністю. Крім того, інвалідизація серед населення регіону продовжує зростати в результаті поранень отриманих внаслідок постійних обстрілів. Тому навчання та інтеграція людей з обмеженими можливостями надзвичайно болюча проблема, особливо для Херсонщини, і потребує нагального вирішення. Проблемою в регіоні залишається високий рівень безробіття (оскільки частина підприємств була знищена в ході воєнних дій, частина релокована, в сільській місцевості посівні площі залишаються замінованими і не обробляються).

Рис. 1. Основні сфери в яких традиційно працює соціальне підприємництво

Другий напрям - особисті соціальні послуги. До таких послуг, зазвичай, включають:

- здоров'я. Медична допомога в багатьох населених пунктах Херсонщини, на сьогодні, на жаль, залишається недоступною, але життєво необхідною. Оскільки здоров'я населення за два роки війни значно погіршилось. А в результаті воєнних дій існуюча мережа ФАПів та лікарень знищена. Тому єдиною можливістю отримати кваліфіковану медичну допомогу на місцях є послуги спеціалізованих виїзних бригад;

- послуги для людей похилого віку та паліативна допомога, на сьогодні ця проблема особливо загострилась в селах, звідки виїхала більша частина працездатного населення, тому проблема надання такого виду соціальних послуг потребує негайного вирішення;

- надання послуг для родин з дітьми, практично третя частина всіх дошкільних закладів Херсонщини зруйновано або потребує відновлення;

- допомога малозабезпеченим людям, кількість яких в регіоні значно зросла і, на жаль, продовжує зростати.

Третій напрям - місцевий розвиток територій, що знаходяться в особливо важких умовах – соціальні підприємства в сільській місцевості, напрями розвитку, допомога у залученні до співпраці міжнародних організацій. Оскільки соціальні підприємці активно взаємодіють з місцевими громадами та зацікавленими сторонами в процесі розробки та реалізації своїх проєктів їх діяльність сприятиме зміцненню суспільної солідарності та підтримці соціальних ініціатив. Як показує практика поширення соціального підприємництва в країнах Європи, соціальні підприємці привертають увагу інвесторів, які зацікавлені не тільки у фінансовому прибутку, а й у створенні соціального впливу. Це сприяє розвитку соціальних підприємств і проєктів на регіональному рівні;

- захист навколишнього середовища, особливо актуальне питання для Херсонщини, після підриву Каховської ГЕС, мінування значної частини території регіону., спорт, мистецтво, культуру та історичне збереження, науку, дослідження та інновації,

Корисним для України є вивчення досвіду соціальних підприємств в Німеччині, яких органи місцевого самоврядування залучають до вирішення соціальних проблем незахищених верств населення: інвалідів, біженців, безробітних. Застосування на Херсонщині досвіду міжнародної платформи Кірон дасть змогу здобувати освіту дистанційно. Цінним є досвід німецької організації Social Impact, метою діяльності якої є підтримка соціальних підприємств, шляхом впровадження соціальних інновацій. А інкубаційна програма Social Impact labs, стала практичною підтримкою для соціальних підприємців та фрілансерів (оскільки проєкт Дія Сіті, поки що, так і не одержав схвалення).

Особливо цінним буде застосування в Україні досвіду кредитування соціальних підприємств федеральними банками, венчурними фондами, та застосування краудфандингу і групових інвестицій. Використання саме таких способів інвестування соціального підприємництва в Німеччині забезпечило створення більшої кількості робочих місць ніж у автомобілебудівній галузі, яка активно розвивається.

Вивчаючи особливості поширення досвіду соціального підприємництва в Україні слід зазначити, що розвиток йде дуже повільно. Причинами, які перешкоджають активному процесу поширення соціального підприємництва є (рис. 2.).

- непередбачуваність політичної ситуації в країні створюють додаткові ризики для соціальних підприємств та інвесторів, що ускладнює розвиток соціального підприємництва у районах де проходять активні воєнні дії такі як Херсонщина;

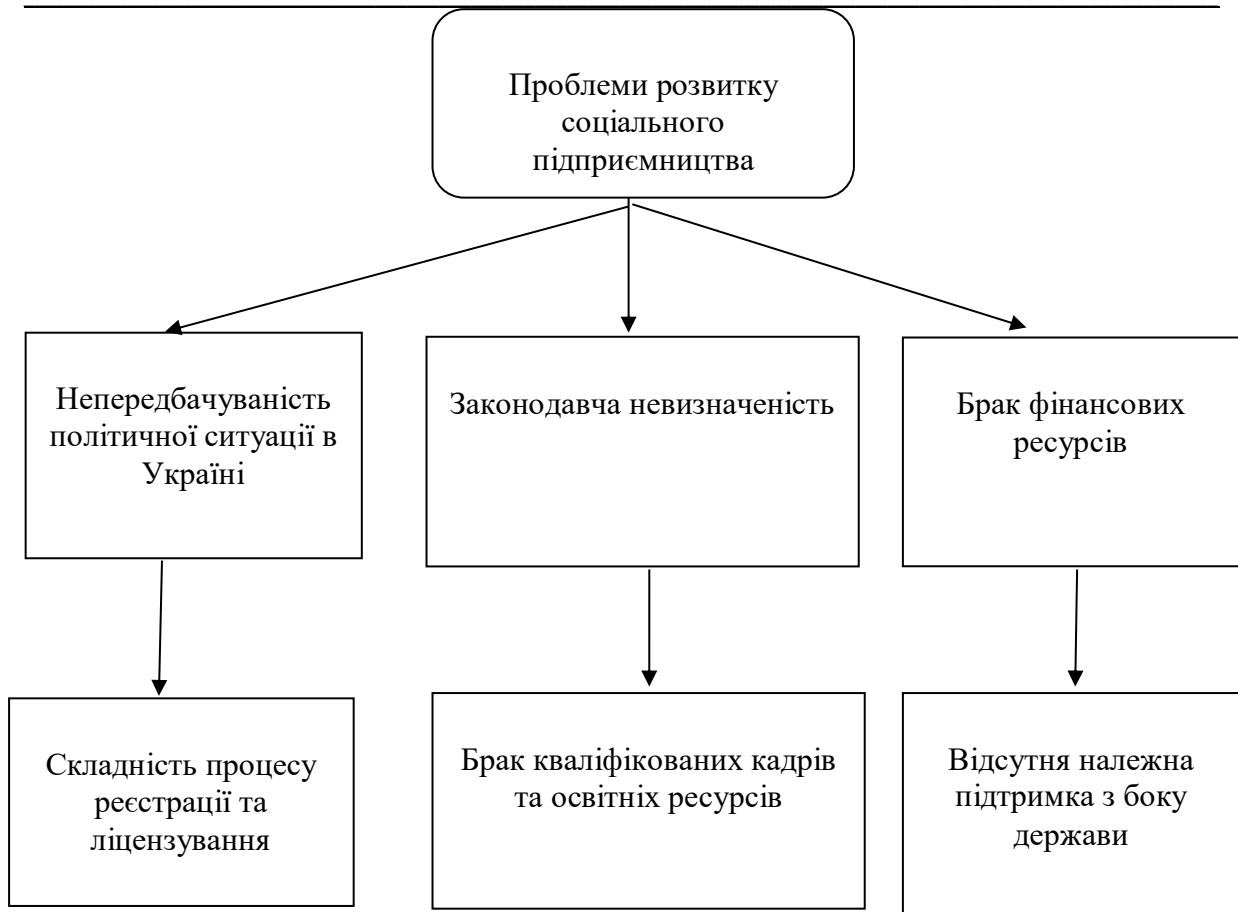
- законодавча невизначеність (закон про соціальне підприємство в Україні так і не був прийнятий);

- брак фінансових ресурсів. Багато соціальних підприємств в Україні стикаються з труднощами в отриманні доступного та довгострокового фінансування для своїх проєктів, особливо актуальною ця проблема буде для Херсонщини, яка потерпає від війни, де вкрай важко знайти інвесторів, але соціальні проблеми, що загострилися потребують негайного вирішення;

- складність процесу реєстрації та ліцензування створення підприємств в Україні створюють додаткові виклики для соціальних підприємців;

- брак кваліфікованих кадрів та освітніх ресурсів у галузі соціального підприємництва значно обмежує і затримує його розвиток;

- відсутня належна підтримка з боку держави та громадських організацій.

Рис. 2. Проблеми розвитку соціального підприємництва

Таким чином соціальне підприємництво покликане стати однією з основних умов успішного вирішення соціально-значущих проблем розвитку Херсонщини сприяти залученню прямих інвестицій, підвищенню якості життя населення регіону.

Висновки

Підсумовуючи викладене приходимо висновку, що розвиток соціального підприємництва на Херсонщині дуже актуальний, адже невизначеність зовнішнього середовища та військові дії, створюють додаткові причини активізації соціальних ініціатив на регіональному рівні. На разі, соціальне підприємництво в країнах Європи є дуже значним ресурсом для суспільства та держави у вирішенні нагальних проблем соціального розвитку і життєзабезпечення. Встановлено, що перевагами широкого застосування соціального підприємництва на Херсонщині є важлива роль соціального підприємництва у вирішенні соціально-значущих проблем і стимулюванні економічного розвитку регіону, його здатність розв'язувати соціальні проблеми, інноваційний характер, залучення спільноти, створення робочих місць та залучення додаткових інвестицій.

Незважаючи на низку перешкод і викликів серед яких брак фінансування, бюрократичні перешкоди, відсутність спеціальної освіти та підтримки на державному рівні, невизначеність законодавства, соціальне підприємництво продовжує розвиватися і привертати увагу як місцевих, так і міжнародних зацікавлених сторін.

Для успішного розвитку соціального підприємництва на Херсонщині необхідно вжити комплекс заходів, спрямованих на поліпшення бізнес-середовища, забезпечення доступу до фінансових ресурсів та освітніх програм, а також створення сприятливого законодавчого простору. Вказані заходи будуть сприяти створенню належних умови для процвітання соціального підприємництва та підвищення його внеску в соціальний та економічний розвиток Херсонщини.

Подальші дослідження доцільно проводити в напрямку розробки дієвих економічних механізмів, котрі допоможуть створити сприятливе середовище функціонування соціального підприємництва на Херсонщині.

TARASIUK A.V.

PhD, Dep. «Economy, entrepreneurship and economic security», Kherson National Technical University, e-mail tarasiuk29@gmail.com, ORCID ID: 0000-0001-7765-502X

PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF SOCIAL ENTREPRENEURSHIP IN KHERSON REGION

The purpose. The article is devoted to the study of the peculiarities of the application of social entrepreneurship in the conditions of the post-war recovery of the economic environment of the Kherson region, and the study of its impact on the socio-economic development of the region. Determination of effective areas of support and development of social entrepreneurial initiatives. **Methods.** Abstract-logical generalization was used, in the course of the research. **The results.** The conducted research made it possible to establish the peculiarities of the application of social entrepreneurship in the Kherson region in the conditions of post-war recovery and development of the economic environment. Based on the analysis, the possibility of solving social problems of society by applying innovative approaches to business in social entrepreneurship is indicated. The study made it possible to establish the expediency of using social entrepreneurship as a comprehensive solution to the socio-economic problems of the region, the possibility of additional attraction of direct investments. **Scientific novelty.** It consists in the use of social entrepreneurship for the comprehensive solution of specific socio-economic problems of the post-war reconstruction of the Kherson region. **The practical significance.** The results and conclusions of the study can be used in the preparation of state programs for post-war reconstruction and regional development.

Keywords: social entrepreneurship, socio-economic problems, development prospects

REFERENCES

1. Baranova, O. A. (n.d.). Sotsialne pidpriemnytstvo yak vidpovid suspilstva na sotsialni potreby. Retrieved from https://biz.ligazakon.net/interview/205014_sotsalne-pdprimnitstvo-yak-vdpovd-susplstva-na-sotsaln-potrebi (in Ukrainian).
2. Bielov, D. M., & Forkosh, E. R. (2022). Sotsialne pidpriemnytstvo: zdiisnennia konstytutsiinoi svobody osoby na pidpriemnytsku diialnist. [Social entrepreneurship: Exercising the constitutional freedom of individuals to engage in entrepreneurial activity.] *Analitichno-porivnialne pravo*, (6), 47–51. (in Ukrainian).
3. Bohdan, O. (n.d.). Sotsialne pidpriemnytstvo pid chas viiny. Retrieved from <https://media.zagoriy.foundation/velyka-istoriya/soczialne-pidpryyemnyczstvo-u-voyennyj-chas-yak-praczyuye-silab-ukraine/> (in Ukrainian).
4. Ovsianiuk-Berdadina, O. F. (2021). *Sotsialne pidpriemnytstvo: oporny konspekt*. [Social entrepreneurship: A reference outline.]. Ternopil: Vektor. (in Ukrainian).
5. Doluda, L., Nazaruk, V., & Kirsanova, Yu. (2017). *Sotsialne pidpriemnytstvo. Biznes-model. Reiestratsiia. Opodatkuvannia* [Social entrepreneurship. Business model. Registration. Taxation]. Kyiv: TOV «Ahentstvo «Ukraina». (in Ukrainian).
6. Sotsialne pidpriemnytstvo: Efektyvnyi instrument podolannia sotsialnykh vyklykiv v Ukraini? [Social entrepreneurship: An effective tool for overcoming social challenges in Ukraine?]. (n.d.). Retrieved from https://socialbusiness.in.ua/knowledge_base/sotsial-ne-pidpriemnytstvo. (in Ukrainian).
7. Sotsialne pidpriemnytstvo v Ukraini [Social entrepreneurship in Ukraine]. (n.d.). *Wikipedia*. Retrieved from https://uk.wikipedia.org/wiki/Соціальне_підприємництво_в_Україні. (in Ukrainian).
8. Sotsialne pidpriemnytstvo [Social entrepreneurship]. (n.d.). *Wikipedia*. Retrieved from https://uk.wikipedia.org/wiki/Sotsialne_pidpriemnytstvo. (in Ukrainian).

Стаття надійшла до редакції: 15.05.2024
Received: 2024.05.15